

TÜRKİYE İŞ BANKASI

Küçük Cari Hesaplar
1952 İKRAMİYE PLÂNI

12 Bahçeli Ev

40 tane	1.000 Liralık	
50 »	500 »	
100 »	250 »	
250 »	100 »	
1500 »	50 »	

Çekilişler: 3 Mart, 3 Haziran,
25 Ağustos, 3 Kasım, 29 Aralık,
tarihlerinde yapılır.

T. C. Ziraat Bankası

VADELİ VADESİZ TASARRUF HESAPLARI İÇİN
BU YIL 650.000 LİRALIK BİR İKRAMİYE PLÂNI
HAZIRLANMIŞTIR. BU PLÂNDAN 10 ÇEKİLİŞTE

14 Ev

AYRICA,

10.000, 1.000 ve 500 LİRALIK İKRAMİYELER,
TRAKTÖR ve ZİRAAT ÂLETLERİ VARDIR

ÇEKİLİŞLERE İŞTİRAK ŞARTLARINI BANKA ŞUBE VE
AJANSLARINDAN ÖĞRENMEKTE ACELE EDİNİZ.

«Türk Halkbilgisi Derneği» nin neşriyat organıdır.

80

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Aralık 1952

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

Aşıklar Kahvesi ve Halk Hıkâyeleri	Behçet Kemal ÇAĞLAR
Yusufeli'li Pervani (II)	Mehmet GÖKALP
Sılkede Söylenen Mâniler	Erkan CELASUN
Ercişli Emrah	Falız DEMİROĞLU
Makedonya Folkloru: Esvap Serimi, Kıyafetler (XI) .	İbrahim GÖKÇEN
Kitaplar: Nalliden Şiirler - Şibinkarahisar Şairleri .	Cahit ÖZTELLİ
Bir Fıkra: Üç Kekeme Kızla Dünür	Muzaffer BATUR
Azerbaycanlı Aşık Peri Hanım (I)	Raci DAMACI
İstanbulda Yer Adları: Burunlar, Dereler, Tepeler (V) .	Halit BAYRI
Cire'de Söylenen Bilmeceler	Mustafa KOÇ

Sayı : 41

Kuruş : 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR : İHSAN HİNÇER

81

TÜRKİYE İŞ BANKASI

Küçük Cari Hesaplar
1952 İKRAMİYE PLANI

12 Bahçeli Ev

40 tane 1.000 Liralık	
50 " 500 "	
100 " 250 "	
250 " 100 "	
1500 " 50 "	

Çekilişler: 3 Mart, 3 Haziran,
25 Ağustos, 3 Kasım, 29 Aralık,
tarihlerinde yapılır.

T. C. Ziraat Bankası

VADELİ VADESİZ TASARRUF HESAPLARI İÇİN
BU YIL 650.000 LİRALIK BİR İKRAMİYE PLANI
HAZIRLANMIŞTIR. BU PLÂNDA 10 ÇEKİLİŞTE

14 Ev

AYRICA,

10.000, 1.000 ve 500 LİRALIK İKRAMİYELER,
TRAKTÖR ve ZİRAAT ALETLERİ VARDIR

ÇEKİLİŞLERE İŞTİRAK ŞARTLARINI BANKA ŞUBE VE
AJANSLARINDAN ÖĞRENMEKTE ACELE EDİNİZ.

«Türk Halkbilgisi Derneği» nin neşriyat organıdır.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Aralık 1952

İÇİNDEKİLER : ~~~~~~

- Aşıklar Kahvest ve Halk Hikâyeleri Behçet Kemal ÇAĞLAR
Xusufel'li Pervani (II) Mehmet GÖKALP
Şifkede Söylenen Mânâlar Erkan CELASUN
Ercişli Emrah Falz DEMİROĞLU
Makedonya Folkloru: Esvap Serimi, Kıyafetler (XI) . İbrahim GÖKÇEN
Kitaplar: Nallî'den Şiirler - Şibinkarahisar Şairleri . Cahit ÖZTELLİ
Bir Fıkra: Üç Kekeme Kızla Dînlür Muzaffer BATUR
Azerbaycanlı Aşık Peri Hanım (I) Racl DAMACI
İstanbulda Yer Adları: Burunlar, Dereler, Tepeler (V) Halit BAYRI
Cire'de Söylenen Bilmeceler Mustafa KOÇ

Sayı : 41

Kuruş : 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR : İRSAN HİNÇER

12 3 Mart 1966

Sat: Rafet Kövükü

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MES'UL MÜDÜRÜ : İHSAN HİNÇER

No. 41

ARALIK 1952

YIL: 4; CİLT: 2

Aşıklar Kahvesi ve Halk Hikâyeleri

Yazan: Behçet Kemal ÇAĞLAR

«Sen hep bizi alıp masala, efsaneye, iptidaiye götürüyorsun.» diyen çıkabilir. Oysa ki, halk türkülleriyle, halk masallarının üzerine eğilmek için bizde başka memleketlerde olduğu gibi kütüphane köşelerinde kitapların içine gömülmeye yahut, bir köyde günlerce kalıp fırsat gözetlemeye lüzum yok. Hayatın içinde bunlarla başbaşa kalmak imkân her zaman var. Gelecek ramazanlar, yaz aylarına rastlıyor. Doğu yaylalarımızda seyahat için en uygun zaman. Farzedin ki gelecek Haziran akşamlarından birinde, teravih ile sahur arası, Kars'ta, bir kahvenin önünde durup camından içeriyi gözetlemeye koyulmuşuz. Sıra sıra dizilmiş masalara, takım takım insanlar kurumuş. Ortada, ayakta, sazı elinde duran bir aşıkın geçebileceği aralıklardan başka her taraf tıklım tıklım dolu. Koca kahvede çıt yok. Ocakta, sémaverlerin hışırdayışı, cam bardaklara boğan tavsân kanı çayın dökülüşü bile duyuluyor. Sazının tellerini kuran aşıkın tezenesinden tek tek sesler geliyor. İçeriye giren, aşık, bir küt'asiyle oturanlara tanıtıyor. İşte kapıdan dükânci kılığında bir adam içeriye süzüldü:

Saz sustu mu çekti seste
Hasretinden düştük hasta
Şu köseye buyur hele
Kunduracı 'Ali Usta.

Bir banka müdürü, hesaplarıyla uğraşmaktan geç kalmış, evine dönerken saz sesine kulak kabartıp buraya gelmiş. Şöyle, kapıdan bir bakacak oluyor. Aşık, ona da bir manzûm lâf atıyor:

Ustalığım göstereyim
Sazıma düzen vereyim
Çil çil altın sözde kaldı
Sen de buyur Müdür beyim.

Fırsat düşmüşken insan bu candan kalabalığa karışmaz, bununla bir gececik olsun kaynaşmaz da, ne yapar? Haydi, biz de içeri girelim. Belki sizleri tanımaz ama, beni nasıl olsa daha evvel görmüştür. Gözü ısırır, iyice tanımak için bakıyor görünerek zaman kazanır ve manî yapıtırır:

Hâk aşıkın sezersin
Görünmez gönül üzersin
Hoş geldin Aşık Ömer'im
Tebdîli kıyafet gezersin.

Herkes yerli yerine oturduktan, masaların üstü demlenmiş çay tüten bardaklarla donandıktan sonra aşık, sazını göğsüne bastırır, bir masa ucunda buğulanan şekerli sudan bir yudum alıp, boğazının gıcığını giderir; kâh ayağını bir tanıdığın oturduğu iskemenin alt tahtasına dayar, kâh bir ağır âyin yürüyüşü ile masa aralarında dolaşır, dün gece kaldığı yerden hikâyesine devam eder:

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI
Monthly Publication

Annual Subscription Rate:
(Postage included)
3 T.L. for Turkey
\$ 2 for Abroad.

Third year completed by July 1952
Second Volume to be completed by July 1953

Adress:
TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI
Yeşildirek, Sultanmektebi S. No. 17.
İSTANBUL - TURKEY

Sayın Abonelerimize:

Dergimiz, 37 No'lu, Ağustos 1952 sayısıyla 4 cü neşir yılına başlamıştır. Sayın abonelerimizin, 37 ilâ 48 inci sayılarımıza ait yıllık abone bedeli tutarı olan 2 lirayı ad.

Resimimize lütfetmelerinizi rica ederiz.

83

«Yağdım, estim efendim, sözünüzü balla kestim efendim; hey ocakçı ocakçı, tiryakilere çay dayandırırım; kahvemize yeni müşteri dandırırım; hikâyemizi dün yatırdığımız yerden uyandırırım.

Mahmut vara vara bir çeşmenin kenarına vardı. Orada su için bir bezirgân gördü. Ona sevdiğinin buralardan geçip geçmediğini soracaktı zahir. Aldı sazi eline, bakalım erkek kıyafetine girmiş, sarı perçemini kara kalpağın altına güç gizlemiş, sevdiğini nasıl tarif eyledi:

Nar dudaklar elma yanak altında
Ok kıpıllıklar av edecek şey süzer
Sırma saçlar kara kalpak altında
Erkek kılığına girmiş bir güzel

Elif derler, yolcu duydun bildin mi
Söyle yolcu sevdiğimi gördün mü

Bezirgân dinledi dinledi de Mahmut'un kimi arayıp sorduğunu anladı. Şimdiyedek, şu çıplak tepeyi aştı, arka çiçekli ovaya düştü bile, dedi. Mahmut, tozu dumana kattı, kaygıyı kasaveti arkaya attı, tepeye ulaştı. Bir de baktı ki, cıvan kılığında cânan, atını terkesine almış, tepeden düzluğe gümüş su gibi kıvranı kıvranı akar. Atı, çiçek başı kopara kopara, kendi çiçek demeti yapı yapı. Demetlerden, birini sağ kulağının üstüne sokmuş, birini sol kulağının üstüne. Gül, yanağa bakar kızarır, yanak güle bakar kızarır. Şimdi, bayır aşağı arkasından seğırtsen ürker, içi ezilir, iyisi mi, öte geçelerden dolamp, şöyle rastlamış gibi önüne çıkayım, dedi, Hani Mahmut'da yaman yığıtti. Dedigini yapan yığıtti. Bu sefer de, aklına geleni yaptı. Dereden indi, yamaçtan saptı, öbür geceden Elif'in önüne çıkıverdi. Ne çare ki cadının büyüü kızın üstünde. Gözler perdeli. Sevdiğini seçer ama, tanımaz. Git işine yolcu, dedi, senin niyetin kötü. Gözlerin pırl pırl yanıyor. Mahmut bana hiyanetlik etti derler ama, ben ona edemem. Baktı, sazsız söz kâr etmez. Sazımı eline aldı. Bakalım ne dedi:

Yolcu sana kâr etmez mi dillerim
Sevdiğime açık benim kollarım
İyllikten anlamazsan karışmam
Kana batar konulanır ellerim

Mahmut, kılındı -dökündü, yalvardı - yakardı, baktı çıplak söz kâr etmez. Lâfa makam gilyirelim hele dedi. Aldı sazi eline:

Kayıpken de düşündüğüm övdüğüm
Elif'im, nur topum, servim, sevdiğim
Cadının nefesi bağlamış seni
İyi bak, iyi bak karşıdaki kim.

Ne çare, büyü, kolay çözüldür cinsten değil. Kızın sözden de anladığı yok, sazdan da. Derken, kız çekti kılıcı, yürüdü sevdiğinin üstüne. Mahmut, sırf korunmak telâşında. Yanlışlıkla kızı bir hal olacak diye içi titriyor. Arada kolu yaralandı. Derken, çarpışan kılıçlardan birinin ucu kırılıp, sıçradı gitti, kızın başına hafifçe saplandı. Baştan kan aktı, gözden perde kalktı. Büyü çözüldü, tılsım bozuldu. Elif, karşısında Mahmudunu yaralı görünce başladı ağlamaya. Mahmut, gömleğinden bir parça kopardı. Elifin başındaki yarayı, Elif, gömleğinden bir parça kopardı, Mahmudunun kolundaki yarayı sardı...»

Aşık, coşmuş dalmış, anlatmaya devam ederken, masalardan birinde susmaya dayanamayan biri bir şey fısıldamaya görsün, aşık hemen o tarafa döner, şöyle söz atar:

Saza söze dizen vermek ne kolay
Haddimize düşmez bizim azar pay
Söze kıymet vermez olmuş yazdan
Kâtip beyin masasına altı çay.

Bu suretle sazlı sözlü gecelere mahsus fiat üzerinden masaya giden altı çayın yarı parasını kahveci kazanmış yarı parası da aşık kalmış olur.

İşi hikâyeye bindirdin. Sana da bir ceza kesmek bize düşüyor. Şimdi hemen, hatırladığın halk ağzı şiirlerinden örnek ver, dersene işte bir tanesi:

YUNUS EMRE DİLİYLE

Gönül huzur çeşmesine
Çağlaya çağlaya erdi
Sevincin son rütbesine
Ağlaya ağlaya erdi

Bu aşk örsünün veballı
Var kırılmak ihtimali
Su aldı çelik mısallı
En yumuşak huya erdi

Kaf aşkı Kâfa süründü
Gözüne neler göründü
Ateş gömleğe büründü
Yarı soya soya erdi

Gördükleri hayal meyalı
Demediler yoruldu kalı
Gönül gezdi masal masalı
En son Kamber taya erdi.

Yaşayan Halk Şairlerinin En Genci :

Yusufeli'li Pervani

— II —

Yazan: Mehmet GÖKALP

Pervani'nin Şiirleri

İlk yazımda işaret ettiğim gibi bu genç şairin şiir söylemeğe başladığı gündenberi bir seneye yakın zaman geçmiş olduğu halde bu müddet içinde irticalen söylemiş olduğu koşma, destan ve ilâhiler epey yekûn tutmaktadır. Şiirlerindeki samimi eda, kendisini hissettirmektedir. Halen askerdedir.

Aşağıda vereceğimiz örneklerde de görüleceği üzere kullandığı redifleri ondan önce Doğu Anadolu saz şairleri de kullanmışlardır, fakat aşkın bu noktada dedigine göre kendinin farkında olmadan tanzir ettiği şairler vardır. Hemşehrîsi Huzurî'nin daha önce söylemiş olduğu şu dörtlükle başıyan destanını bilmeden Oltunun Nihak köyünde karşısına geçen aşıklara karşı söylediği hicivle tanzir etmiş gibidir.

Severim güzel içerim bade
Adem yaratıldım melek olamam
Asım kara toprak işim dünyada
Çıkp havalara felek olamam. (1)

Pervani'nin destanının ilk dörtlüğü:
Dinleyle ağalar yadigarım var
Evvel henek ile gerçek olamam
Asla girmem nâmertlerin gölüne
Ellin göllerinde ördek olamam.

Önce Karşı Kurbanî'nin söylediği (2)

(1) Hikmet Dizdaroğlu, Yusufeli Huzurî, 1949
Ankara sayfa: 69

(2) Karşı Kurbanî'nin şiiri için bk: M. Fahrettin Çelik, Halk Bilgisi Haberleri sayı: 114. 1941
İst.

Samansız çatlak çamurdum
Harmanda saman savurdum
Kabarma bilmez hamurdum
Yunusumdan maya erdi

Aşık Ömer kim imiş bil
Bin bir çeşit Zikri Cemil
Tesbih değil para değil
Hece saya saya erdi

Aşk ermeden önce idi
Aşık kara gece idi
Cüce idi cüce idi
Yıldız öper boya erdi

Behçet Kemal ÇAĞLAR

sonra Narmanlı Sümmanî (3) ve Bardızlı Nihanî'nin (4) tanzir ettiği (yazdılar) redifli koşmanın ayağına uygun söylediği koşma da yukardaki fikri teyid etmektedir. Sümmanî'ninki şöyle başlıyor:

Ervah-ı ezelde, levh-i kaleimde,
Bu benim bahtımı kara yazdılar.
Gönül perişandır devri âlemde
Bir günümü yüz bin zâra yazdılar.

Pervani'nin koşmasının ilk dörtlüğü:
Benim bu aşk ile istişarım var.
İsmimizi ol mekâna yazdılar
Aşıklar pirine teslim olunca
Can içinde şirin cana yazdılar.

Buna benzer daha birçok örnekler verebiliriz.

ÖRNEKLER

— 1 —

Bidayette yârdan sevda almıyan
Benim gibi ah-u zâra düşer mi?
Aştın ocağında yeri olmıyan
Dolamp da kızıl nâra düşer mi?
Göz önünde muhit derya olmıyan
Dilde heceleyle inlâ olmıyan
Yar yolunda yanar çırağ olmıyan
Birdenbire söner kora düşer mi?

Aşıklara böyle devran olursa
Günden güne halî noksan olursa,
Bir kula yardımcı sübhan olursa
Bu Pervani asla dara düşer mi?

— 2 —

Bugün ben cânanı gördüm
Dağlarda coylâna benzer
Birden müstak oldum ona
Çok güzel hubana benzer.
On üç on dört tamam yaş
Sürmelenmiş hilâl kaşı
Aksatar gökte güneşi
Connette gılmana benzer.

Pervan, kurban yanığına
Kaymak sürmüş dudağına
Altın takmış buhağına
Lebleri mestana benzer.

(3) H. N. Okay, Sümmanî, Sayfa: 55

(4) Nihanî'nin şiiri için bk: Pr. F. Köprülü
Türk saz şairleri, cilt : III. sayfa: 732

— 3 —

Dedim dilber bellerin ne
Dedi nazık saramazsın.
Dedim dilber cemâlin ne
Dedi o ki göremezsın.

Dedim güzel ellerin ne
Dedi nişan veremezsin
Yanağında güllerin ne
Dedi güllü deremezsin.

Der Pervani tellerin ne
Nazık nazık öremezsın
Dedim canım kurban olsun
Dedi canın veremezsin.

— 4 —

Hicvi

Pervani Oltunun Nihak köyünde iken bir
kahvede saz çahyormuş. Bu sırada karşısına
Ayazî adında yarım âşık, birini çıkarmışlar,
Pervani'ye Sümmani'nin bağlarından sormuş
cevaplandırmış. Pervani de ona sorup cevap
isteyince iş değişmiş, âşık şu hicvi söylemek-
ten geri kalmamış:

Her olne alan üç telli sazi
Âşık olup sultanlığa dolandır
Karıncı kadar da hüküm olmuyan
Kuvvet alır arslanlığa dolandır.

Her insan bacağı glyemez şalı
Sarraflar anılarım altım, pulu
Ya bir katre görmüş ya da bir gölü
Bahri olup ummanlığa dolandır.

Her adam anlamaz insan kıymetin
Kimse bu dünyada bulmaz lezzetin
Benlik ile takmış boyna lânetin
İblis olup şeytanlığa dolandır.

İfbar eylemem asla paşaya
Şaşırıp yolunu girmem meşeye
Yüz dirhem tendürdiyot koymuş şişe-
ye

Tabib olmuş lokmanlığa dolandır.

Bu da itirmiş ya şöret saunı
Kaybetmiş elinden ol vicdanını
Her avcı tanımaz da avgâhını
Sürü katıp çobanlığa dolandır.

Ormana düşürmüş örtmüş izini
Dilemez burada âşık sözünü
Cenabı Mevlâyâ tutmaz özünü
Yeksan olup irfanlığa dolandır.

Âşıklar hasmını burda tanıya
Abdal olma hemen zikret Ganîye
Her miskin bulasır bu Pervani'ye
Pervani'ye düşmanlığa dolandır.

— 5 —

Koçaklama

Mürşidî kâmiden aldık kuvveti
Erenlerde bundan «Piroğlu» derler
Aşımız koçaktır fakri chanda
Yiğit meydamında eroğlu derler.

Bize yardım eder ol Ganî Sübhan
Süreriz dünyada den ile devran
Koçak meydamında olduk pehlivan
Bizlere «Rüstemi Zaloğlu» derler.

Pervani kalmıştır bu karma kalda
Yiğitler hatayı söylemez dilde
Kurmşuz mekânı biz Çamhibel'de
Dünyaya şan veren Köroğlu derler.

— 6 —

Güzelleme

Zülüferli tel tel, amber kokulu
Ben yarımı kokusundan tanırım.
Bir yanı zembemdir bir yanı kevsör
Sevdiğimi gelişinden tanırım.

Elâ gözülü yârin servi boyu var
Kadehler içinde zembem suyu var
Kimsede bulunmaz güzel huyu var
Nazlı nazlı konuşundan tanırım.

Kendisi nürdandır, dürdendir dışı
Bir tele uygundur kırplığı, kaşı
Tamam on dört-on beş canânın yaşı
Pervaz edip uçuşundan tanırım.

Sanki zembem olmuş yârin dundağı
Süslü gevher, zebereçtile parmağı
Kınayla allanmış yârin turnağı
Şeker, şerbet verişinden tanırım.

Konuşmağa tath tatlı dillî var
Al yanak üstünde gonca güllü var
Elâ göz üstüne çifte hali var
Keklik gibi yürüşünden tanırım.

Pervani düşmüştür gama hicrana
Müştak oldu Kenan'daki canâna
Cennette benziyor huri gilmâna
Bana yakın duruşundan tanırım.

— 7 —

Elâ gözlerini sevdiğim dilber
Çan içinde şirin candan ziyade
Yaktı beni anım hüsnü cemâl
Güzelliği ol Kenandan ziyade

Beline kuşanmış bir güzel keten
Şaşırıp yolunu ne yana gidem.
Kendi nura benzer dilleri gılman
Güzelliği ol gılmandan ziyade.

Bu cismimde kızıl yara açarsın
Pervaz edip yücelere uçarsın

Yusufellî Âşık Pervani'nin saz çalarken ve irticalen şiir söylerken çekilen iki resmi

Sevdiğim niçin benden kaçarsın
Seni seven olmaz benden ziyade.
Pervani'yem cismim bu nâra yaktım
Dost bağında lüle gül gibi koktum
Bugün nazlı yârin hüsnüne baktım
Saydım benlerini binden ziyade.

— 8 —

Dedim bağbancıya girem içeri
Dedi ki bağında bar kalmamıştır (1)
Dedim ki dağında bir parça kar ver
Dedi ki dağında kar kalmamıştır.

Bilbül olup bahçelerde ötelim
Eldeki cevheri hemen satalım
Dedim sevdiğim biraz yatalım
Dedi vazgeç benden, fer kalmamıştır.

Pervani bu hali sen yanlış sorma
Her olur olmazın bağına girme
Gördüğün güzelle sen gönül verme
Namus azalmıştır, âr kalmamıştır.

— 9 —

Bidayete anda gönül bağlayan
Can içinde ehli iman uyumaz.

(1) Bu güzelleme Huzuri'nin (Dedim güzel ba-
na taze gül gerek, Dedi yanağında ter kalmamış-
tır). diye başlıyan güzellemesine nazıdır. Yusufe-
lli Huzuri, H. Dizdaroğlu. Sayfa: 142.

Mustafa nür doldurmuştur rahine
Gece gündüz giden kervan uyumaz.
Nüş edenler bilir ol lezzetinden
Kurtulmam dünyanın dert, minnetin-
den

Kendisi nürdandır Hâk hikmetinden
Nurdan olmuş arşu revan uyumaz.

Pervani dolandır dem devran için
Feda kıldı özün hüsnü can için
Ağlar sızlar daim bir Sübhan için
Sevdiğim var hüsnü canan uyumaz.

— 10 —

Düştüm âşkın nıkâbına ağlarım
Erenlerin durağında yerim var
Hakikat babına göynümü verdim
Erenlerin yatağında yerim var.

Dervişan olanlar söyler gazele
Yazıldı tarihim ezel ezele
Müştak oldum bin bir adlı güzele
O canânın kucagında yerim var.

Zikrullah muradım örtündüm tacı
Cenabı vah'den iste ilâcı
Bana beyan etti ol yedi burcu
Yedi burcun budagında yerim var.

Ah edüben düştüm ahu zârına
Okudum mürşitten daldım derine

Derlemeler :

Silifkede Söylenen Mâniler

(Söyliyen: 46 yaşında Silifkeli Sıdıka Uyarlı)

Denize dalayım mı?
Bir balık alayım mı?
Ay battı güneş doğdu
Daha yalvarayım mı?
Pencerede tül perde,
Perdenin ucu yerde,
Dünyayı güzel almış
Yine de gönlüm sende
Denizin dalgasına
El attım halkasına
Mevlâm bizi kavuşturu
Bu ayın haftasına
Yol üstünde halıyım
Halımın bir dalyım,
Kimseler göz koymasın
Ben bir yiğit malıyım
Ben bir gümüş fenerim
Yana yana dönerim
Kıymet bilmez yâr sevdim
Gençliğime yanarım
Yaş nanenin kurusu,
Akan suyun durusu
Ben yârımdan vazgeçmem
İşte sözün doğrusu
Enin var benim gibi,
Boyun var boyum gibi,
İçinizden ayrıldım
Kurbanlık koyun gibi
Narı ortadan yardım
Nerdeysen ora vardım
Tuttum da gönül verdim
İnsan evladı sandım

Deniz üstü sarayım
Kimlerden yol sorayım
Sensiz geçen ömrümü
Ömürden mi sayayım
İpek iplik bükürüm
Yare gömlek dikerim
Yarım orda ben burda
Kara sevda çekerim.
Karanfil eker misin?
Balıca şeker misin?
Dünyada ettin bana
Ahrette çekmez misin?
Öküz otlatırım,
Hendekten atlatırım
İki sene daha dursam
Çok oğlan çatlatırım.
Kara tut boyanır mı?
Öpsen yâr uyanır mı?
Yârımı eller sarmış
Buna can dayanır mı?
Bulguru kaynatırlar
Yüksekte yaylatırlar
Senin gibi zallım
Almazlar oynatırlar
Sarı üzüm sallamı
Bir yâr aldı aklımı
Ben bu dertten ölürtüm
Helâl etmem hakkımı.
Kahve küle pişer mi?
Gül yanaktan düşer mi?
Sevip sevip ayrılmak
Şanınıza düşer mi?

Tophyan: Erkan CELÂSUN

Dere gelyor dere
Kumunu sere sere
Dere al göttür beni
Yârin olduğu yere
Çay aşağı gidelim.
Kara koyun güdelim
İkdimizi görmüşler
İnkâr yem'in edelim
Karanfil kopardım sapsız
Koncası var hesapsız
Mektubum yüze vardı
Hepsi kaldı cevapsız
İndim suyun başına
Sabun koydum taşına
Sevda nedir bilmezdim
O da geldi başuma.
Tarla tezек değil mi?
Bağrım ezik değil mi?
Niye gittin sevdiğim
Bana yazık değil mi?
Tarladan gel tarladan
Tarla çamur olmadan
Gel gidelim sevdiğim
Annen baban duymadan
Bahçelerde enginar
Enginarın dengi var
Ben yârımı bilirim
Sağ yanında beni var.
Mendilim mavi boya
Yırtıldı boydan boya
Bileydim ayrılık var
Öperdim doya doya

ken şu koşmayı söylüyor:
Fani dünyadan göç ne gün olursa
Zemzemli kefene sar beni beni
Bir gün olur hatırına gellersen
Esen rüzgârlara sor beni beni.
Gün bugün düşerem bende nâşlara
Yazılan takdirler gelir başlara
Zıkr edelim biz bir ile beşlere
Yedi burc üstünde gör beni beni.
Pervani dünyada kaldı adağa
Fırkat gene yandı düştü ocağa
Nice Süleymanlar girdi toprağa
Bu kara topraklar yer beni beni.
BITTİ

Ağalar yanışam fırkat nârına
Pervaneyem ocağında yerim var.

Ağlarım giderim has mekân için
Yüz dört kitap beyan olur ben için
Feda kıldım cam bir canân için
Başında hem ayağında yerim var.

Pervani dünyada bulmadı lezzet
Cenabi Mevlâdan geldi hidayet
Nebiler rehberi nuru Muhammet
Muhammed'in sâncığında yerim var.

— 11 —

Dünyada bir erkek kârdeşi ve annesinden
başka kimse olmiyan Pervani gurbete çıkar-

Saz Şairleri :

Ercişli Emrah

Yazan: Faiz DEMİROĞLU

Van, Erciş, Adilcevaz, Ahlad hatta Erzurum bölgelerinde geniş bir şöhrete malik, cönkleri hâlâ ağızlarında tekrarlanan, hatırası tab-u taze yaşayan ozanlarımızdan birisi de Ercişli Emrah'dır. Halk şairlerine dair yazılmış, yayımlanmış eserlerde bu aşık'a dair hiç bir bilgi yoktur, bir iki antolojide de ya acem olarak gösterilmiş, yahut da Erzurumlu Emrah ile karıştırılmıştır. Ekseri ozanlarımız gibi Emrah'ın hayatı da karanlık kendisi haneberduştur, Emrah'a dair şimdilik yazılı vesika olarak şu kısa bilgiye sahibiz: XVIII. asırda Kasım adlı bir zat tarafından zağfaranla yazılmış bir cönkte: (Erciş kurbünde yetişmiş derd-i yar ile bağı yanık Karakoyunlu aşık-lerdendir) denilmektedir. Ağızdan ağza gelen malûmata göre de Emrah, Erciş Serdari Miroğlu Ahmet'in baş sazıcısı aşık Ahmet'in oğludur. Aşık Ahmet şimdiki Erciş kasabasının bulunduğu yer olan Eğâns köylüdür. Genç Emrah, Erciş serdarının dilber kızı Selbi'ye aşık olmuş, vurulmuştur. Bu sıralarda Şah Abbas Van kalesini muhasaraya başlayınca Emrah Erciş kuvvetleri ile Van müdafaasına gitmiştir. Van'ı muhasara eden İran serdarının adı Şah Budak olarak söylenmektedir. Bu zat Pîr Budak olmaktadır, tarihi durum nazara alınrsa hieri 1024 veya 1043 yılları arasındaki Osmanlı - İran savaşları sırasında cereyan ettiği anlaşılır. İran serdari Van'ı muhasara etmekle beraber etrafı da talana başlar, Erciş'e akın eden askerler, dilber Selbi Han'ı yakalayarak Şah Budak'a getirirler. Van muhasarasında başarı gösteremeyen İranlılar çelkilirler, Van'dan Erciş'e dönen genç Emrah sevgilisini bulamaz, sazına sarılır:

Ağalar gurbetten geldim
Geldim ki nâzenin gitmiş
Sılam bana hor göründü
Sahnub gezenim gitmiş

Dedim dilber ne melüsen
Dedi yürek yaralanmış
Dedim olayım hekim
Dedi hezar. paralanmış

Emrah'ın babası aşık Ahmet'in bazı cönkleri de halk arasında muhtelif bestelerle söylenmektedir:

Emrah benim kimin uyuma uyan
Sensin hepimizi derdlere salan
Gam-ı dünyayı bak hiclere sayan
Baban geldi ağlar nazlı başında
Anan evde ağlar göynük kuş kimin
Baban dağda inler esrük kuş kimin
Sensiz ölümlü bize tatlı hoş kimin
Nenen kızları daşır başında
Gece gündüz senin için dileğim
Uğruna verdiğim çilem emeğim
Sana helâl olsun hakkım emeğim
Fakat koma oğul pirlikte meni

Emrah'ın toplanarak tetik edilmiş eseri yoktur, Yakub Kuşçuoğlu ve Ercişli Ali Saraçoğlu tarafından toplanan cönkleri esaslî bir taramaya ve incelenmeye muhtaçtır (1). Diğer halk ozanlarımızın şiirleri gibi bu bağı yanık aşık'ın deyişleri de bazen karışmış, veyahut yekdiğerinin tesiri altında kalarak tekrarlanmıştır. Bu satırlarla bu öz halk şairinin hayatını tesbit etmekle bir ödevi yapmış oluyorum, bu vesile ile Ercişli Emrah'dan birkaç parçayı da okurlarımıza sunuyoruz: Bakdım Selbi bağı susmuş uyumuş Otağı yıkılmış bülbülü ağlar Koyrat bir yel esmiş silip süptürmüş Nerkis boynun bükümüş, güller kan ağlar Ayrıldım Selbi'den hastayım hasta Başım yastıktadır kulağım seste. Almuşlar kuşumun inler kafesde Ruhunu itirmiş bu güzel bağlar

Hem ağlaram hem inlerem yürürem
Ruhumu ardınca çeker, sürürem
Gece düşde, gündüz şuha görürem
Selbi der de ağlar peçeli dağlar

Emrah yar acısı daima canda
Gönül melül, mahzun, dideler kanda
Şah geldi götürdü, sevdası mende
Gönülde ah değil, sevdası çağlar

Selbim al geyinir yeşil bürtünür
Fistanmın kırakları görünür
Sefil Emrah yâr derdiyle sürünür
Çektikçe sevilir halı kekligin

(1) «Türk Föklör Araştırmaları»nın notu: Yazı muharririnin, Murat Uraz'ın yazdığı (Emrah ile Selvi) adlı eseri görmediği anlaşılmalıdır. Bu eserin yakında 4. baskısı da çıkacaktır.

Makedonya Yürük Folkloru

ISPAP SERİMİ — DÜĞÜN ADETLERİNDEN: ZİYAFETLER

— XI —

Yazan: İbrahim GÖKÇEN
Manisa Lisesi Tarih Öğretmeni

Ispap (esvap) serimi: Çarşamba günü akşam üzeri, ikinci zaman oğlan tarafı kız evinde yemek yerler. Bunlar kalkıp oğlan evine giderler. Kızlar bu merasimde dibalarını ve kaftanlarını giyerler. Bu kıyafetie tekrar geri dönerek kız evine avdet ederler. Kız hayatta bunların karşısına çıkar, ellerini öper. Burada taşlarla ziyaretçilere bir şerbet verilir. Bu şerbet penbe renkte olup karanfilidir ve adına (Kamen Şerbeti) denir. Bu merasime de (Kamen) adı verilir. İşte bu şerbet içildikten sonra kızın hazırladığı çeyizlerin serildiği odaya girilir. Burada bütün çeyiz eşyaları duvarlara ve uygun yerlere serilmiştir. Buna Ispap Serimi (esvaplan galat) denir.

Kına gecesinden sonra ertesi sabah kızların kınaları davul sesleriyle yıkanır ve burada uygun mâniler söylenir. Bundan sonra davullar delikanlılarla birlikte oğlan evine gelirler. Oğlan evinin bütün davetlileri Perşembe günü alaylar tertip ederler. Üç bayrak hazır edilir. Herkes iyi elbiselerini giymiş, donanmıştır. Kız evine kadar bu alay silâh atarak, şenlik yaparak gider. Kız evinin davetlileri bu gelenleri karşılarlar. Bunlara (Gelin Ahcı) derler. İçeride gelin hazır olunca kadar dışarıda delikanlılar davul zurna ile oynarlar. Kız hazır olunca (Seysana) denilen kızın çeyiz yüzükleri hayvana yükletilir. O zaman davul ve zurna ağır havalara çalmağa başlar. Nihayet gelin hayvana bindirilir. Oğlan tarafından bir adam gelinin bindiği atın yularından çeker ve, böylece katar, oğlan evine doğru hareket eder. Bütün davetliler de bu alayı takip ederler. Oğlan evinin kapı dışına gelince gelin hayvandan indirilir. Bu sı-

Kıyamete uzak uzak dediler
Zülfün iktlere tuzak dediler
Bu sefil Emrah'a yazık dediler
Ağlama hey gözün yaşı sevdiğim

Ercişli ihtiyarların anlattıklarına göre Emrah Eğans'da ölmüştür. Cesedi mezara konurken, Selbi Han'da mezara atılmış, ruhunu teslim etmiştir.

Ispap Serimi

90

Pazar günü de kız evi tarafından ziyafet verilir.

kadın arkasında görünce kız olduğu halde bu ibriğin suyunu akıta akıta gelin içeri girer.

Akşam namazına yakın güveyi gelinin oturduğu yere gelir, çeyiz sandığını açar, içinden üç entari alır. Duvara aşar ve gelinin sırtına üç yumruk vurarak dışarı çıkar.

Yatsı namazından gelen güveyinin sırtına arkadaşları iki üç yumruk vurarak içeri tıkarlar. Önüne de daha önceden leğen, ibrik konmuştur. Güveyi bunları ayakla devirir. Bu sırada gelini de iki üç adım atırarak güveyinin yanına getirirler. Gelin kocasının elini, ayağını öper. Bu işler olurken gelinin yatak odasında ve yatağının içinde iki kadın, küçük bir erkek çocuğu yuvarlarlar.

Düğün Adetlerinden :
ziyafetler.

Yürükler gerek sünnet düğününde, gerek evlenme düğünlerinde verdikleri ziyafetlere (Konuk) derler. Bu ziyafete davet edilenler bir listeye yazılır ve bir adam vasıtasıyla bu liste dolaştırılarak düğüne okunur. Sünnet

düğününün ziyafeti Perşembe günü olur. Ziyafetten sonra çocuk sünnet edilir. Evlenme düğünlerinde ziyafet günleri şöyledir:

1— Cumartesi günü oğlan tarafı küçük miyasta bir yemek verir, bu yemek iki sofraya olur. Kızın vereceği Pazar günü ziyafetine oğlan evini davete gelenler bu yemeği yerler.

2— Pazar günü de kız evi büyük bir ziyafet verir. Ziyafette oğlan ve kız tarafının davetlileri bulunur. Vakit ve hale göre bu ziyafet 20-30-50 sofraya kadar olabilir. Her sofraya yuvarlak olup etrafına on iki kişi alır. Bu ölçü, büyük insanlar içindir.

3— Haftanın Salı günü oğlan bu ziyafete karşılık konuk yapar. Yukarıda söylendiği gibi, iki taraf da bu ziyafete iştirak eder.

4— Haftanın Çarşamba günü (Son Konuğu) yapılır. Bunun adına (Karışma Konuğu) da denir. Bu ziyafete iştirak edenler gelinin sakımmıyacağı yakın akrabalarıdır. Bu hafta sona erdikten sonra ziyafetlere akraba ve taallukat gelini ayrı ayrı kendi evlerine yemeğe davet ederler. Bu ziyafetler, bir ay kadar devam eder.

91

Nailî'den Şiirler - Şebinkarahisar Şairleri

Yazan: Cahit ÖZTELLİ
Mersin Lisesi Edebiyat Öğretmeni

NAILİ'DEN ŞİİRLER

Birkaç yıldanberi gayretli çalışmalarıyla dikkatli çeken genç arkadaşımız Cevdet Canbulat yeni bir kitap yayımladı: **Nailî'den Şiirler** (1).

Nailî'nin, yaşayan halk şairlerinin en yaşlı ve en kuvvetlisi olduğu görülüyor. Ne var ki Nailî «Kendi kozasına çekilmiş» tanınmak istemeyen bir kişi. Bu yüzden onu tanıyanlar ancak kendi çevresinde bulunanlardır. Bu, oldukça içli şairi ilk olarak Cevdet Canbulat bütün cepheleriyle inceleyerek, birçok şiirleriyle edebiyat âlemine sunmuştur.

Kitap, şairle tanışma ve kitapların hazırlanışı hakkındaki bir ön sözden sonra hayatı, edebî şahsiyeti, eserleri, aruz ve hece ile yazılmış şiirleri ve sözlük kısımlarına ayrılmış.

Nailî'nin başarı derecesi hece ve aruzda hemen hemen aynıdır. Bu bakımdan onu diyan veya halk şairi saymak kesin olarak zordur. Fakat aruz ile yazdıkları diğerlerinden fazla olduğu için divan edebiyatı tesirinde kaldığı görülüyor. Nailî'yi bu bakımdan 19. yüzyılda pek revaç bulan bu nevî şairlerden, yani «Kalem şairleri»nden saymak daha doğru olur.

Hayatı hakkında sayın Cevdet Canbulata bilgi veren şair: «En çok Fuzulî'nin, Nâbî'nin, Ziya Paşa'nın, Galip De'de'nin, Sümbülzade Vehbî'nin tesiri al-

(1) Cevdet Canbulat, **Nailî'den Şiirler**, Anı Matbaası, İstanbul, 1952. Almak isteyenler (Ortaokul) Türkçe Öğretmeni - Düzce) yazarı başvurmalı.

ında kaldığı ve en çok bu şairleri tettebbu ettiğini» söylemekle, kendi şahsiyetini bu sözleriyle pek güzel anlatıyor. Doğrusu aruzdaki başarısı heceden fazladır. Bu tarafı, yani halk şairlerinin aruzla yazdıklarındaki başarısı bakımından gelmiş geçmiş halk şairlerinin en üstünüdür, denebilir. Oluğça düzgün tahsil görmüş olması, bunun başlıca sebebi olarak beliriyor. Fakat hece ile yazdığı destan ve koşmalarında alelade bir halk şairliğinden öteye geçememektedir.

Cevdet Canbulat'ın, şairi tanıma hususunda epeyce emek harcadığını ve ciddi çalıştığını itiraf etmek lâzımdır. «Bu kontrollü, ne yapacağımı bilen, sınırları iyice kavranarak yapılan çalışmada, başka ve daha olgun edebî şahsiyetli bir şair ele alınsa idi, bugünkünden daha çok başarı elde etmek mümkün olurdu, kanaatindeyim. Bu ciddi emek yanında şurasını da itiraf etmek gerekir ki, Canbulat'ın şairle dostluğu hayli ilerletmiş olması, eseri karşısında tam bir tarafsızlıkla hüküm vermesine mâni olmuştur. Bu yüzden, hükümlere varırken daima, olduğundan üstün gösterme gayretli seziliyor. Bu hal eserin biricik kusuru olarak karşımıza çıkıyor. Halbuki eserler ortada dururken bu gibi gayretler okuyucuyu inandıramaz. Meselâ: «Nailî, imanlı ve heyecanlı bir şairdir. Âlimliği yoktur amma şairliği vardır. Onun bağlı olduğu ve yarattığı edebiyat tasavvuf edebiyatıdır. Değişlerinde kuvvetli bir felsefe kurar... Yarattığı eserler

eski ve yeni edebiyatın güzel birer örneğidir.» gibi cesaretle verilmiş hükümlerden sonra, yazar «Uzun söze ne hacet, onu okuyucularla başbaşa» bıraktıktan sonra, bütün aramızımıza rağmen yazarın fikirlerine katılmıyoruz, kanamıyoruz. Hele Fuzulî ile bir ayarında gibi gösterme gayretine hiç ıstırak edemiyoruz.

Fakat ne olursa olsun, itina ile tertip ve tanzim edilmiş şiirleriyle, bu cins eserlerde görmeğe hasret bulduğumuz hatasız baskısı ile Cevdet Canbulat edebiyat âleminde bir hizmette bulunmuştur.

Kütüphanemize yeni bir eser kazandıran yazara teşekkür ederken, iki yıldanberi hazırlamakta olduğumuzu bildiğimiz «Bilinmeyen Halk Şairlerinin Bilinmeyen Deyişleri» ni de bekleriz.

ŞEBINKARAHİSAR ŞAİRLERİ (2).

Yazılmasa idi hiç bir şey kaybetmiş olmazdık. Pek basit bir kitapçık. Üstelik sakınılması kolay bazı önemli hataları var. Anlaşıyor ki, yazarı bu işlerin pek acemisi. Kolay eser sahibi olmak, yalnız Hayri Akyüz'de değil, son yıllarda, uzun zaman kürsüde ders vermiş ilim adamlarımızda da moda haline gelmiştir. Onun için Akyüz'e çok görmüyoruz. Bu kitabı tenkit için ele almağa bile değmezdi, fakat bu kadar sudan bir eseri ortaya atanların cesaretlerini kırmak, ilim

(2) Hayri Akyüz, **Şebinkarahisar Şairleri**, Şebinkarahisar Matbaası, 1952

namına bize düşen bir vazifedir.

Şebinkarahisar Şairlerinde ne bir ciddi araştırma, ne de az buçuk bir tahlile rastlamak mümkün değildir. Şuradan şuradan derlenmiş basit, çırpıştırtma birkaç satırlık bilgi, şu bu dergiden ve ahbab işi, sahiplerinden alınmış birkaç manzume. İşte hepsi bu kadar. Esere ilmi bir hüviyet vermek istenmiş. Altmış dokuz küçük sayfa içinde yirmi beşten fazla ad var. Fakat hiç biri edebiyat âleminde en küçük bir iz bile bırakmamış. Mühim bir kısmı gençlik hevesiyle üç beş şey çırpıştırmış kimseler. Adefa zorla yaratılmış «Şair-Müteşair»ler. Edebî kılıklı olarak, bir dereceye kadar, işlerini Sümbülzade Vehbî'yi görüyor. O da Karahisarlı değil, işte daha birinci sayfadan başlıyor yanlışlar. Karahisarlı olduğu kaydedildikten sonra meşhur «Tuhfe» sinden, birkaç satırla yanlış bilgi verildikten da yatan Vehbî'nin mezarını Anadolunun ortasında aramak hayli eğlenceli bir çalışmadır. «Zaten bu konuda tek doğru o-

miadan eser yazmağa kalkınca tabii hiç bir şey bulunmaz. Vazgeçtik tezkerelerden filân, okul kitaplarına bakılınca idi, Vehbî'nin bir divanı, Şevkengiz adında manzum bir hikâyesi olduğu, Maraş'ta doğduğu, orali tanınmış bir ailenin çocuğu olduğu 1809'da İstanbul'da öldüğü öğrenilirdi. Sonra, Vehbî'nin Karahisarlı olduğunu hangi vesikaya dayanarak iddia ediyorlar, anlamak mümkün değil? Eğer böyle bir vesikalara varsa ondan söz açmalıydı. Böyle bir şey de malik olmayan yazar, Karahisar'da oturan Sümbülzade ailesini Vehbî'ye yakıştır-mıştır. Belki de gerçekten Vehbî'nin ailesinden bir kol bugün orada oturmaktadır. Fakat bu durum hiç bir zaman Vehbî'nin Karahisarlı olmasını gerektirmez. Yazar, bir de yazma Tuhfe bulunca hüküm kesinleşmiştir. Hele İstanbul'da yatan Vehbî'nin mezarını Anadolunun ortasında aramak hayli eğlenceli bir çalışmadır. Zaten bu konuda tek doğru o-

lan mezarın bulunmayışıdır. Kitabın diğer konuları üzerinde konuşmaya değmez. Ne kronolojik veya başka türlü bir sıra takibedilmiş ne de edebî hüviyetler için iki satır söz edilmiş. İşin garibi bu kadar yavan bir eserlik ortaya konduktan sonra, Önsözde «Topladığımız şiirler maksada kâfi gelmeyince Şebinkarahisarlı genç elemanlar da buna ilâve edildi. Her birinden bir kaç şiir almak suretiyle Şebinkarahisar Şairleri meydana getirdi.» denmesidir. Maksat neye de malik olmayan yazar, imiş? Belli değil. «Kâfi gelmeyince» genç şairler alınmış. Kimmiş bu genç şairler, diyebilirsiniz. Şöyle, okul sıralarında bir iki nazımek karalamış kimseler. Bugün adı sanı kaybolmuş şaircikler... Ayrıca pakta (Birinci Kitap) kaydı var.. Demek ki ikincisi gelecek. Hani birinci kitap için mevcudlar (maksada kâfi gelmemişti.) Veminelgaraip. Kâşgıda, mürekkebe yazık, emeğe değil, çünkü ortada emek de- Zaten bu konuda tek doğru o- nilecek bir şeyler yok.

Derlenmiş Fıkralar :**Üç Kekeme Kızla Dünür**

(Kastamonulu Bayser Hanımdan dinlenilmiştir)

Derliyen: Muzaffer BATUR

Bir annenin 3 kekeme kızı varmış. Bir gün bunlara dünür (görücü) gelir. Kızların annesi daha ilk günü foyalarının meydana çıkmaması için, kızlarına; «Sakın dünürün yanında konuşmayın» diye sıkı sıkıya tenbih eder.

Odamın üst sedirinde misafirler, kapı yanında da ev sahibi ve kızları sessizce otu-

rurlarken odanın bir köşesinde pişmekte olan süt taşar. O zaman telaşa kapılan:

Büyük kız — Gıc... cüt... Dacı!

Ortanca kız — Gıj.. anam.. ca.. na.. cöy... leme...

Küçük kız da — Ne.. me.. lácım.. ne... gö... ledim... ne... çö... lemedim. der.

Azerbaycan Halk Şairlerinden :

Aşık Peri Hanım

— I —

Yazan: Raci DAMACI

Bundan önce Azerbaycan Halk Şairlerinden Mirza Can Bey Medetof hakkındaki yazımızda muasırı Aşık Peri hanımla halk ağzı ve karşılıklı söyledikleri deyişlerinden birkaç örnek vermiştik. (TFA, sayı 17, sf. 266).

Bugün de Azerbaycan Halk Şairlerinden PERİ Hanımı ve kendisini seven muasırlarından bir kısmını tanıtmak istiyoruz. den bir kısmını tanıtmak istiyoruz.

Peri Hanım; Azerbaycan Halk Şairlerinin en sevimlisi ve en kıymetlisidir. XIX. yüzyıl içinde yaşamış olan bu kıymetli şair; Karabağ hanlığına bağlı Cebrail kazasında ve DİZAK havalisinin « MARALYAN » köyünde doğmuştur. Maalesef doğum ve ölüm tarihleri belli değildir. Ancak bu asır içinde yaşayan Halk Şairlerinden MİRZA HASAN, MİRZA CAN BEY, MEHMET BEY AŞIK ve ESAT BEY VEZİROF'un muasırlarıdır.

Peri Hanım; ilk tahsilini kendi köyünde ve zamanın tefris usulüne göre yapmıştır. Daha çocuk iken şiir yazmağa başlamış yaşı ilerledikçe şiir kuvvetile beraber güzelliği de artmış, az zaman içinde çok şöhret kazanmıştır. Kendisi boylu boslu ve son derece güzel olmakla beraber çok ta nazlı ve işveli olacağı bütün muasırlarının sevgi nazarlarını üzerinde toplayarak tahsildenden vazgeçip Maralyandan Şişe şehrine gelmiştir.

Burada da az zamanda Şairler, Kınıyazlar ve ehli diller nezdinde büyük hürmet kazanmış ve devrinin şairleri onun ufak bir iltifatını büyük bir ganimet sayarak ve birbirlerini âdeta kiskanır derecede kendisine aşıkane şiirler yazmışlardır.

İşte bunlardan Esat Bey Vezirof'un bir şiiri:

O gündeki didarını görmüşem,
Hasretinden yanar eism-ü can Peri.
Dolanıp başına ser-i zülünde,
Gönül mürgü tutup aşıyan Peri.

İştıyakın çeker nice kımesne
Anma hiç birisi benzemez mene
Canü dilden müptelâyım men sene
İnanmazsan eyle imtihan Peri.

Arızındır güneş, cemalindir ay,

Hiç nâzenin ola bilmez sana tay,
Gamzen kaatil, kirpiğin ok, kaşın yay,
Kametindir servî hıraman Peri.

Peri Hanım devrinin şairlerinden her hangisine küçük bir iltifat gösterirse diğerlerinin derhal kıskançlığı görülüyor. Esat Bey bu şiirinin devamında:

Ne kadar var idi canda ihtiyar,
Bir hâtrısından dolandım kenar,
Ahr gizli derdim saldım aşıkâr,
Koy bilse de bilsin MİRZACAN Peri.

Gel gör fıralında ben nâtüvanım,
Efserde hatirem, şikeste camm,
ESAT diyer sene bende formanım,
Sensin mene sultan Peri, han Peri..

Onun meftunlarından birisi de Mirza Hasandır; bu şair de sevgisini şöyle anlatıyor:

Bu gam püsterinde mihnet içinde,
Daim fikrimdedir hayalın senin...
Dermansız derdime bulunmaz çare,
Müyyesser olmazsa visalın senin.

Gönül her an ah-ü zare eyliyor,
Aşk sırrını aşıkâre eyliyor,
Koyma rüzgârım kare eyliyor,
O zülfün, o hatın, o halin senin.

Gonce letafetli lüle yüzlüsün,
Mestane bakışlu, humar gözülüstün
Şirin hareketli, şeker sözlüsün,
Yoktur yer yüzünde misalin senin.

Mirza Hasan'da arkadaşı olan diğer şairlerin ilgisini kiskanıyor ki şiirini şöyle bitiriyor:

Sen Mirzannın kadrini bil naz eyle,
Nolur rakiplerden ihtiraz eyle,
NECEF beye iltifata az eyle,
Helâk eyle menî bu halin senin..

Bize öyle kanaat geliyor ki, Peri Hanım devrinin şairlerinden hepsine karşı ayrı ayrı iltifatlarda bulunup birini öbürüne tercih etmemiştir. Mirza Hasan'ın hastalığını haber alan şair; onun kendisine yazdığı şiirine şöyle cevap veriyor:

Ne yatupsan Lehaf püster (1) içinde,
Bimar mısın nedir bes halin senin.

(1) Lehaf püster: deri yorgan.

Beşyüzcü Fetih Yılında :

İSTANBUL İLİNDE YER ADLARI

— V —

Burunlar, Dereler, Tepeler

Yazan: M. Halit BAYRI

İstanbul vilâyeti sınırları içinde bulunan ilçe, bucak, köy, çiftlik, semt, mahalle, cami, mescit, tekke, medrese, han, hamam, çeşme ve sebül adları üzerinde —pek ciddi değer ve mahiyette olmamakla beraber— şimdiye kadar yine az, çok durulmuş, fakat burun, dere, tepe, bayır, dağ, sırt, koy, körfez ve göl gibi tabii ârzularla meşgul olmak külfetine katılanan olmamıştır. Bu sebeple burada gösterilen tabii ârzularla ilgili coğrafi adlar arasında unutulana veya yanlış kaydedilenlere belki tesadüf olunabilir. Ancak —eğer varsa— bu noksan veya yanlışların bize değil, faydalandığımız veynaklara ait olduğunu işaret etmek isteriz.

BURUNLAR

Asya ciheti:

Ardıç burnu, Ayazma burnu, Çakal burnu, Çamaşır burnu, Dırağos burnu, Elmas burnu, Fener burnu, Fil burnu, Galara burnu, Lâz burnu, Pendik burnu, Poyraz burnu, Servi burnu, Taşçabaşı burnu, Yevm burnu.

Avrupa ciheti:

Akıntı burnu, Çalı burnu, Dalyan burnu,

Aşkın marazına mende tabibem,

Boyan eyle mene ahvalin senin.

İsmi şerifiniz ada yetişsün,

Matlap alıp her murada yetişsün,

Şahlar şahı özü dada yetişsün,

Hifzında saklasun zevalin senin,

Barî ilâh gülzarına kıymasun,

Hasta düşen bimarına kıymasun,

Şirin şirin güftarına kıymasun,

Bağışlasun kaşî hilâlin senin.

Bir meseldir Bağban olan bar çeker,

Andolbin meyli gülzar çeker,

Allahna bende ah-ü zar çeker,

Gam çekme kâmilird kemalin senin.

Men PERİ yemi aşkı zarı neyleyim,

Derd-ü dilden haberdarım neyleyim,

Burda ora intizarım neyleyim,

Şifalansun nuri visalin senin..

Defterdar burnu, Ergene burnu, Garipçe burnu, Kara burnu, Geler burnu, Kireçburnu, Malas burnu, Mesar burnu, Papas burnu, İncir burnu, Sandık burnu, Sarayburnu, Sipahi burnu, Soğuksu burnu, Uzunca burnu.

DERELER

Asya ciheti:

Ağmalar deresi, Akbaba deresi, Ali Bahadır deresi, Arnavut deresi, Arnavutköy deresi, Arpa Tarlası deresi, Asmalık deresi, Ayı deresi, Balıklı deresi, Baruthane deresi, Başbüyük deresi, Beylikler deresi, Boza deresi, Bülbül deresi, Büyük Kum deresi, Büyük Küplü deresi, Büyük Ördekli deresi, Budak deresi, Cafer Yatağı deresi, Çamaşır deresi, Çamurluk deresi, Çavuşbaşı deresi, Çavuşoğlu deresi, Çengel deresi, Çırcırdere deresi, Çoban deresi, Çubuklu deresi, Dedeoğlu deresi, Değirmen deresi, Demirci deresi, Derepinarı deresi, Dolap deresi, Domuz Tarla deresi, Düz Gazel deresi, Elmalı deresi, Fındıklı deresi, Fıstıkçayırı deresi, Göksu deresi, Gülova deresi, Hacı Sığır deresi, Halayık deresi, Harmantepe deresi, Haydarpaşa deresi, Helvacı deresi, Kum ormanı deresi, Kalaycı deresi, Kanlıdere deresi, Karakaldırım deresi, Karasu deresi, Karanlık deresi, Kapalı deresi, Kapan Ah deresi, Kestane deresi, Kestane Pınarı deresi, Kiraz deresi, Kireç Ocakları deresi, Kızılcaören deresi, Kovanpınar deresi, Kösepinar deresi, Küçük Kum deresi, Küçük Ördekli deresi, Küçüksu deresi, Kum deresi, Kumluk deresi, Kurbağalı deresi, Kurtyatağı deresi, Koz deresi, Mecidiye deresi, Melek deresi, Müezzin deresi, Musalla deresi, Mustafapaşa deresi, Narlı deresi, Palamut deresi, Paşa deresi, Pendik deresi, Poyraz deresi, Recep ağa deresi, Riva deresi, Samandra deresi, Sarp deresi, Sayvan deresi, Serdar deresi, Seyyitoğlu deresi, Sıdıklı deresi, Sıva deresi, Soğuksu deresi, Söğütlü deresi, Suphi Bey deresi, Sultanıye deresi, Sülûkhane deresi, Şerif Ali deresi, Taş deresi, Tokat deresi, Torbalı deresi,

Cire Bilmeceleri

Derliyen: Mustafa KOÇ

- 1
Üstünden çiçek açar
Altından su geçer (Kandil)
- 2
Nar tanesi nur tanesi
Dört köşenin bir tanesi (Cennet)
- 3
Altı Manda, yüz keçi
Tapır tapır yolda gider (Ayakkabı)
- 4
Ben giderim o gider
Metelik metelik iz eder (Deynek)
- 5
Karşıdan baktım emir semir
Yanına vardım kitli demir. (Mezar)
- 6
Bizim evde deli var
Tepesinde gülü var
Şimdi gelir görürsün
Güle güle ölürsün. (Kandil)
- 7
Karşıdan baktım ev gibi
Yanına vardım dev gibi (Vapur)
- 8
Dört tatar
Bir kuyuya taş atar (Tnek memesi)
- 9
Ağız içinde dil
Haydi bunu bil (Kaval)
- 10
Altı tahta üstü tahta
İçinde bir kara köfte. (Kaplumbağa)
- 11
Helemez melemez
Ocak başına gelemez (Tereyağı)
- 12
Uzun uzun uzular
Boynuzundan kuzular (Fasulya)
- 13
Allah yapar yapısını
Bıçak açar kapısını (Bostan)
- 14
Sarı ineğim sarkıp duru
Düşerim diye korkup duru (Kiraz)
- 15
Kara demem çöküp duru
Püskülünü döküp duru (Çadır)

- 16
Harım harım alası
Kaplan alası
Bilen bileşi
Bilmeyen bir köy veresi (Kılıcı)
- 17
Dört lap bir güp
Eğri çember doğru sap (Deve)
- 18
Abdes almaz, namaz kılmaz
Beş vakti bilmez, ezan okur. (Horoz)
- 19
Alçacak dalı
Yemesi balı (Üzümlü)
- 20
Hem hey çiçeği
Hem bey çiçeği
Al beni kucağına
Götür beni çiçeğim (Namazla)
- 21
Kırk ağaç yaprağı
Evliya toprağı (Musaf)
- 22
Çanak almaz, sahan alır (Kalay)
- 23
Boş indi, dolu çıktı (Su bakırı)
- 24
Dağa gider yalın gibi
Eve gelir gelin gibi (Balta)
- 25
Neydim neydim, dağ başında beydim,
Felek beni şaşırdı, sığır tersine düşürdü.
(Ahır küreği)
- 26
Dört zenbil
Ben söyleyem sen bil (Sandık)
- 27
Kırk katır bir ahırdan su içer (Çeşme)
- 28
On paralık nişadır
Dünyaları yumuşatır (Lamba)
- 29
Derede tap
Tepede küt! (Tokuç ile tüfek)
- 30
Fır fır uçar
Ak ak döker (Değirmen)

ALTIN SESİ, KADIN SESİ, SU SESİ

SON İKİSİNE KARIŞAMAYIZ

BİRİNCİSİ İÇİN **AKBANK'A** BAŞVURABİLİRSİNİZ.

SON PARA YATIRMA GÜNÜ 8 ARALIK 1952

1000 ALTIN İKRAMİYESİNE

PARA YATIRMAYI UNUTMAYINIZ

HER 100 LİRAYA BİR İŞTİRAK HAKKI

KARACAOĞLAN

Genç edebiyat tarihçilerimizden arkadaşımız CAHİT ÖZTELLİ'nin hazırladığı ve «Varlık Yayınevi» nin neşrettiği «KARACAOĞLAN» 1 lira fiyatla satışa çıkarılmıştır. Tavsiye ederiz.

Birinci Sınıf Elbiselerinizi, Ancak

TERZİ
MEHMET AÇIKSÖZ
de yaptırabilirsiniz.

KONYA

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Senelik abonesi 300, altı aylık abonesi 150 kurustur.

Yurd dışı senelik abone 2 dolardır.

Adres değişiklikleri hiçbir şart ve ücrete tâbi değildir.

Basılmayan yazılar talep vukuunda iade edilir.

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi sokak, No. 17 - İstanbul

Diği ve Basılı: EKİCİGİL MATBAASI

TÜRKİYE İŞ BANKASI

Küçük Cari Hesaplar
1952 İKRAMİYE PLANI
12 Bahçeli Ev

40 tane 1.000 Liralık		
50 » 500 »		
100 » 250 »		
250 » 100 »		
1500 » 50 »		

Çekilişler: 3 Mart, 3 Haziran,
25 Ağustos, 3 Kasım, 29 Aralık,
tarihlerinde yapılır.

T. C. Ziraat Bankası

VADELİ VADESİZ TASARRUF HESAPLARI İÇİN
BU YIL 650.000 LİRALIK BİR İKRAMİYE PLANI
HAZIRLANMIŞTIR. BU PLANDA 10 ÇEKİLİŞTE

14 Ev

AYRICA,

10.000, 1.000 ve 500 LİRALIK İKRAMİYELER,
TRAKTÖR ve ZİRAAT ALETLERİ VARDIR

ÇEKİLİŞLERE İŞTİRAK ŞARTLARINI BANKA ŞUBE VE
AJANSLARINDAN ÖĞRENMEKTE ACELE EDİNİZ.

«Türk Halkbilgisi Derneği» nin neşriyat organıdır.

100

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Ocak 1953

İÇİNDEKİLER:

Eloyleme - Buluşturma	Bedri Rahat EYUBOĞLU
«Karamama Koyunu, Sence Çıkar Oynama»	AMAR ALTINER
İstanbul'da Yer Adları: Bucunlar, Dereler, Tepeler (VI) M. NALIN DAYI	
Bozlu'da Halk İnançları: Ümitsiz ve ay tutulması, Ahmet FETİHLİ	
Elle'de Doğum ve Adölet (VI)	Cemal ÖZTELLİ
Bir Mehtap: Türklerinle Tabii Olunmaktadır. Açık AR TAYYARCI	
Makedonya Folkloru: Doğum Adölet, Unvanlar, İbrahim GÖKÇEN	
Karadeniz Aşker Türkleri	İsmet Zeki EYUBOĞLU
İstanbulun Kılıfı Mısırçıkları	Ali EVREN
Bursadan Dörtönen Bizi Mısır (XI)	Hüsnü Nezih ÖZAY

Sayı: 42

Kuruş: 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İNSAN KUNÇER

101

